

не только текстовую структуру с заголовками, но и диаграммы, таблицы, рисунки, фотографии, приложения, сноски, ссылки, гиперссылки.

Колдонулган адабияттар:

1. Алханов. А.Ф. Об экономической подготовке студентов в условиях рынка. // Образование. Наука. Бизнес:Сб. трудов межвуз. науч.-метод конф. – Череповец, - 2003. – С.4-8.
2. Агибова И.М., Куликова Т.А. Самостоятельная работа студентов в вузе: виды, формы, классификации. Вестник Ставропольского госуниверситета. №71, - 2010. – С. 222.
3. Гречухина Т.И., Меренков А.В. Самостоятельная работа студентов: виды, формы, критерии оценки. – Екатеринбург, -2016. – С.16-19.
4. Пидкасистый П.И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов. – М: Педагогическое общество России, 2005.
5. Сенашенко, В. Жалнина, Н. Самостоятельная работа студентов: актуальные проблемы. Науч. журнал высшее образование в России. №7, - 2006. – С.104-109.

УДК 371.7

DOI 10.33514/1694-7851-2021-1-316-319

Токтогулова М., Пак С.Н.

И. Арабаев атындагы КМУнун педагогика кафедрасынын магистранты,
пед.ил. канд., И.Арабаев атындагы КМУнун профессордун м.а.

Токтогулова М., Пак С.Н.

Магистрант кафедры педагогики КГУ им.И.Арабаева,
канд.пед.наук, и.о.профессора КГУ им.И.Арабаева

Toktogulova M., S.Pak.

Master student of the Department of Pedagogy, Arabaev KSU,
Candidate of Pedagogical Sciences, Acting Professor of KSU named after I. Arabaev

ЖАШТАР АРАСЫНДА ДЕНИ САК ЖАШООНУ КАЛЫПТАНДЫРУУ

ФОРМИРОВАНИЕ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ У МОЛОДЕЖИ

THE FORMATION OF A HEALTHY LIFESTYLE AMONG YOUNG PEOPLE

Аннотация: Макалада дени сак сергек жашоо маселеси бүгүнкү күндүн жашоонун талабы катары каралат. Дени сак сергек жашоону калыптандыруу иши үй бүлөдө башталышы керек, эпизод катары эмес, ар дайым күн тартибинде болуу маанилүү. Коомдун интеллектуалдык өсүшү, экономиканын өнүүүсү ден соолугу күчүү мамлектти түптөндүрүп түзүү жалпы калкын милдети.

Аннотация: В статье рассматривается актуальность в решении проблем здорового образа жизни, которая является требованием современной жизни. Важно начать здоровый образ жизни в обществе, не эпизодично, а постоянно как повседневную привычку. Здоровье это-интеллектуальный рост общества, развитие экономики, общая цель построения здорового государства.

Annotation: The issue of healthy living is a requirement of today's redemption. It is important to start a healthy lifestyle in the herd, not as an episode, but always on the agenda. The intellectual growth of society, the development of the economy and the formation of a healthy state are the common goals.

Негизги сөздөр: Дени сак жашоо, сергек жашоо, ден соолук, балдар, ДСЖ калыптандыруу.

Ключевые слова: здоровый образ жизни, здоровый образ жизни, здоровье, дети, формирование ЗОЖ.

Keywords: healthy image of life, healthy image of life, health, children, formation of ZOZ.

Бүтүндөй улуттун баа жеткис байлыгы- анын кубаттуулугу өлкөнүн дени сак балдары. Акыркы жылдары байкалып жаткан Кыргызстан калкынын, өзгөчө балдардын, жаштардын саламаттыгынын начарлашы бул жалпы мамлекеттик көйгөй.

Дени сак муунду тарбиялоо, калыптандыруу – мамлекеттик эң башкы милдеттердин бири. Белгилүү болгондой, саламаттыкты сандыкта сактоого болбойт, ага сактыкка терең тарбияланып гана жетсе болот.

Тарбия берүү кичине жаштан, ал тургай үй бүлөдөн башталат, ошондой эле дени сак сергек жашоонун башталышы да үй булоодон башталат, андан кийин бала бакчадан, мектеп, жогорку окуу жайында улантылышы керек. Алдын ала машыгууда жана дени сак жашоого тарбиялоодо биринчи кезекте ата энинин орду чон. Жалпыга белгилүү болгондой балада жакшы адаттар, алар кичине кезинен эле калыптанууга тийиш. Ата-энелер, мугалимдер күн сайын, байма бай билгизбей балдарга тарбия берүүсү, балдардын ден соолукту чындоо керек экендигине көңүл буруп, аларды ынандуулары керек. Дени сак баланы оңой тарбиялоого жана окутууга болот. Балага өз курагына жараша керектүү көнүгүүлөрдү үйрөткөн жакшы.(2)

Мезгилдин табабы коомдун көйгөйү болуп келе жаткан дени сак жашоону калыптандыруу жашоонун талабы.

Дени сак жашоону калыптандыруу (ДСЖ) эпизод катарында эмес, үзгүлтүксүз болушу керек, биздин сунуштарыбыз:

1. үй булоодо ДСЖ калыптануусу, себеби үй булөө, коомдун бир бөлүгү болот.
2. Мектепке чейинки бала- бакчада – атайын программа түзүлүш керек жаш курактарына байланыштырып. Бүгүнкү күнү мектепке чейинки курактын биздин балдардын дени сак деп айта албайбыз. Дени сак жашоонун негиздери менен мектепке чейинки балдарды тааныштыруу- замандын маанилүү педагогикалык маселеси. Баланын өз ден соолугуна болгон жоопкерчилигин арттыруу, үйрөтүү дени сак жашоонун негизги принциби. Ал анын ан сезиминин калыптануусуна көз каранды. Бул проблеманы чечүү үчүн мектепке чекурактагы балдардын “Дени сак жашоо” ДСЖ программасын тузуш керек. Программанын максаттары жогоркуларды катыш керек: мектепке чейинки балдарды ДСЖ жөнүндө түшүнүктү калыптандыруу; ден соолук эң башкы байлык экенин балдар түшүнүшү керек; далилдөө үчүн кызыктыруу, билим алып жатканда оң эмоцияларды жаратуу.(1)

Көпчүлүк учурда жаш балдар бирок ден соолук деген эмне экенин түшүнө алышпайт. Мектепке чейинки орто куракта- ден соолук жөнүндө «оору эмес» түшүнүк калыптанат. Алар калктын оруганын билишпейт, оору жөнүндө түшүнүктү терс негативдүү баяндап айта алышат. Ошону менен бирге алар ден соолукта болуу деген эмне экенин анчалык түшүндүрүп бере алышпайт. Бул курактагы балдар айлана чөйрөнү (жаан, желдеме, аяз, суук) коркунучун түшүнө алышат. Ошондой эле өздөрүнүн кыймыл аракеттерин (муздак суу ичүү, балмуздак жегенди, суу кечүү) алганын айтып беришет.

3. Мектеп курагындагы балдарга атайын программа түзүлгөн (Бузурманкулова Ж.А. Комплексно-целевая программа «Здоровый образ жизни» для учащихся 1-11 классов» [3].

4. Жогорку окуу жайында атайын программа же жаны педагогикалык технологиялардын негизинде ар бир сабак учурунда ДСЖ жаштарды студенттерди калыптандыруу максат болуш керек.

Дени сак жашоо (ДСЖ- ЗОЖ) озүнөн озу боло калбайт, ал үзгүлтүксүз педагогикалык аракеттин натыйжасында калыптанат. Анын түпкү мааниси баланы жаш курагынан дени сак жашоого үйрөтүү. Акылман элибиздин «Баланы жашынан» деген накыл сөзүнө ДСЖ-ЗОЖдун негиздерине үйрөтүүнү кенже мектеп курактан баштаган эң натыйжалуу жана өз жемишин берери талашсыз [2]. Валеологиялык тарбиянын эң башкы багыты- балага адеп ахлактык, кулк мүнөзү калыптанууга тийиш. Ал ден соолуктун пайдубалы.

Балага ак көңүлдүүктү, досчулукту, максатуулукту, жоопкерчиликти, оптимизимди, кубануу сезимди, өз күчүнө өзү ишеништи жана тынчтыка ишенимди. Валеологиялык тарбияны уюштуруп жатып төмөндөгүлөрдү эстөө керек:

- Баланын жакшы жүрүм-турумдарды дайыма кубатталып турса- ал өзүнө-өзү ишенгендикке үйрөнөт;
- Бала өз каалаганына жете алса- ал үмүткө үйрөнөт;
- Бала беймарал коопсуздук сезим менен жашаса- ал ишенимге үйрөнөт;
- Эң башкысы баланы эмгекке кайраттуулукка үйрөтүү.

Улуу эпос Манастан үлгү келтирсек эл балдары кыргыз балдары ар намыстуу болгон. Ал бала кезинен- мындай кулк-мүнөздөрү үчүн адекваттуу өзүн өзү оң баалоого тийиш. Жогорууда айтылган кулк мүнөздөр эгер бала кооптонуу, коркуу сезимден оолак, өзүн эркин кам санабай, коркпой жашаса гана калыптанат.

Валеологиялык маданиятты үйрөттүү менен бирге ар бир балага назиктик сезимди жана өзүн- өзү сүйүүсү, өзүнүн кайталангыс экенин түшүнгөндөн өзгөчө кубанычтуу көңүл көтөрүүлүүсү, өзүнүн чыгармачылык мүмкүнчүлүгүнүн чексиздигин, дүйнөгө жана адамдарга ишенүү сезиминин калыптаныуусу зарыл.

Өзүн-өзү баамдоо, өзүн-өзү талдоо балада өркүндөө сезимин калыптандырат, өзүнүн интеллектуалдык дараметин жогорулатат. Балдарды өзүнүн ден соолугуна жоопкерчиликтин адеп-ахлактын калыптаныуусу өтө керек. Бала дени сак жашоого, ден соолукта болууга ички жан дүйнөнүн талабы жана каалоосу менен умтулууга тийиш. Адамдын саламаттыгы өзгөчө баалуулук, жашоодо кандай гана кыйынчылык болбосун максатка жетүүнүн эң башкы шарты экенин балдар аңдап билүүгө тийиш [4].

Балада ден соолукка аяр мамиле кылуунун калыптаныуусу үчүн билим алып тарбиялоодо оң эмоцияларды жараткан жакшы ыкмаларды орундатуудан бала өзүнө ыракат алууга тийиш. Айлана чөйрөдөн, күндөлүк жашоодон ата-энелердин жеке өрнөктөрүнүн жакшы жактарын үрөнүү, турмушта маанилүү. Балдардын ден сак жашоо аллипесин түзүүдө бир нече аспектилерди караш керек:

- туура тамактануу ;
- дене тарбия спорт менен машыгуу;
- акыл эмгеги менен күч (физикалык) эмгегин айкалыштыруу;
- курагына жараша гана эмоциялык күч келтирүү.

Дени сак, сергек жашоону калыптандуруунун негизги багыттары бул балага мектепке чейинки жаштан, уй бүлөдөн баштап калыптандыруу керек, ошондо кана биз жаны муунду ден соолугу бекем , акылдуу, интеллектуалдуу ар тараптан онуккон жаштарга ээ болобуз.

Мектепке чейинки улуу курактагылар- адам катары ден соолукка болгон мамилелери ал канча өзгөргөн «ден соолук» жөнүндө түшүктөрү жөнүндө анча деле айкын эмес, бирок түшүндүрө алышат. Гигиеналык талаптардын негиздери дайыма эле сактала бербейт. Белгилүү бир максаттуу тарбиялык иштер жүргүзүлгөндө гана балдарда «ден соолук» түшүнүктөрү пайда болуп, жеке гигиенанын эрежелеринин элементтерин аткара алышат. Ал деген жалпы инфекциялык оорулар: ич өткөк, гепатит, тамактан уулануу сыяктуу оорулардын азайганына өбөлгө түзөт.(1)

Коомдун алдында эн башкы маселе турат. Ал кантип дени сак жашоого жетишүү, же балдарга (чоңдорго андан бетер) өз ден соолуктарына жеке жоопкерчиликтерин адатка айландыруу. Балдардын дени сак жашоосуна кошкон салым. Ошондуктан бул далаалат Кыргызстандын кубаттуу өлкө болуусуна кошкон салым. Эң башкы максат балдарды билимдүү кылып, дени сак жашоого тарбиялоо. Бул жашоонун түбөлүктүү талабы! Улуттун келечеги анын мээнеткеч, мекенчил, меймандос, ыймандуу, билимдүү жана дени сак балдары экенин ар дайым эсте туталы.

Колдонулган адабияттар:

- 1.Акиева Г.С. История и тенденции развития системы обучения и воспитания аномальных детей в Киргизской ССР Фрунзе 1985
- 2.Адылова Г.К.Медико-социальные проблемы формирования ЗОЖ в сельской и городской местности.Бишкек 1998-С-7-11.

3. Бузурманкулова Ж.А. Формирование здоровьесберегающей среды в системе современного образования-2015.- Материалы IV Международной научно-практической конференции «Педагогический опыт: теория, методика, практика».-Чебоксары, 2015.- С-249-251.
4. Мамытов М.А. Основы здорового образа жизни. – Бишкек, 2007-С-19-23.

УДК: 373.31

DOI 10.33514/1694-7851-2021-1-319-322

Чокошева Б. С., Сегизбаева Н.К.

пед.ил.докт., И.Арабаев атындагы КМУнун профессору,
И.Арабаев атындагы КМУнун ага окутуучусу

Чокошева Б. С., Сегизбаева Н.К.

д.п.н., профессор КГУ им. И.Арабаева,
старший преподаватель КГУ им. И.Арабаева

Chokosheva B.S., Segizbaeva N.K.

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor KSU named after I. Arabaeva,
senior teacher KSU named after I. Arabaeva

ОКУУЧУЛАРДЫ ЭНЕ ТИЛИНЕ ОКУТУУДА ОКУУ ЖЕТИШКЕНДИКТЕРИН ЖАНА ЖАЗУУ ИШТЕРИН БААЛОО

ОЦЕНКА УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ И ПИСЬМЕННЫХ РАБОТ УЧАЩИХСЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ РОДНОМУ ЯЗЫКУ

EVALUATION OF EDUCATIONAL ACHIEVEMENTS, AND WRITTEN WORK OF STUDENTS AT TRAINING TO THE NATIVE LANGUAGE

Аннотация: жалпыга маалым болгондой, азыркы заманбап коомдо окуучулардын билим алуудагы жетишкендиктерин баалоо билим берүүнүн сапатын жогорулатуу да болуп эсептелет. Баалоо системасы билим берүүнүн сапатын жогорулатуунун эффективдүү механизмин айланууда жана ал билим берүү процессинин максаттарына, маселелерине шайкеш келет.

Аннотация: Общеизвестно, что в современном обществе система оценки учебных достижений учащихся является не только мерой измерения успехов и достижений, также она является эффективным инструментом повышения качества образования. Система оценки превращается в эффективный механизм повышения качества образования, который соответствует целям и задачам процесса образования.

Annotation: it is well known that in modern society, system of evaluation of students' achievements is not only a measure of success and achievement, as it is an effective tool for improving the quality of education. The evaluation system is transformed into an effective mechanism for improving the quality of education that meets the goals and objectives of the educational process.

Негизги создор: окуучулардын билим жетишкендиктерин баалоо, формативдүү баалоо, кайтарым байланыш, оозеки жана жазуу комментарийлөө, өзүн-өзү баалоо, портфолио боюнча баалоо.

Ключевые слова: оценивание учебных достижений учащихся, формативное оценивание, обратная связь, устные и письменные комментарии, оценивание самого себя, оценивание друг друга, оценивание по портфолио.

Keywords: evaluation of educational achievements of students, formative evaluation, feedback, verbal and written comments, evaluation itself, evaluating each other's assessment of the Portfolio.

Общеизвестно, что в современном обществе система оценки учебных достижений учащихся является не только мерой измерения успехов и достижений, также она является